

ใครควรจะเป็นผู้ปกครอง

Who Should Govern

บุญเกียรติ การะเวกพันธ์ุ

Boonyakiat Karavakphan

boonyakiat.rumpa@gmail.com

Received: 13/03/62 Revised: 08/05/62 Accepted: 08/05/62

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการสำรวจความพยายามที่จะแสวงหาคำตอบต่อคำถามที่ว่า “ใครควรจะเป็นผู้ปกครอง” มีมาโดยตลอดตั้งแต่โบราณกาล และคำตอบที่นักคิดนักทฤษฎีในแต่ละยุคให้มาก็แตกต่างกันไปไม่มากนัก ทั้งนี้ คำตอบของนักคิดแต่ละคนจะมาจากฐานของความเชื่อในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่แตกต่างกันไป บางคนเชื่อว่ามนุษย์โดยธรรมชาติเกิดมาพร้อมกับเห็นแก่ตัว โดยพยายามแสวงหาประโยชน์เพื่อสนองต่อความต้องการส่วนตน นักคิดในกลุ่มนี้จึงมีความเห็นว่ารูปแบบของการปกครองที่ดีจึงควรปกครองโดยกฎหมาย บางคนเชื่อว่ามนุษย์เกิดมาบริสุทธิ์ มีเสรีภาพ มีความเท่าเทียมกัน แต่เมื่อคนรวมกันอยู่ด้วยกันมากๆ เกิดทรัพย์สินส่วนตัวขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันจึงเกิดขึ้น มนุษย์มีการเรียนรู้มากขึ้นอันจะนำมาซึ่งการเปรียบเทียบกับผู้อื่น จึงเป็นมูลเหตุให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง สภาพของสังคมที่สันติสุขอย่างเก่าก่อนก็จะถูกทำลายลง เพื่อที่จะแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากสภาวะธรรมชาติ เพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์ นักคิดในกลุ่มนี้จึงเสนอรูปแบบการปกครองที่มีการทำ “สัญญาประชาคม” สร้างสังคมการเมืองใหม่ มอบอำนาจให้องค์อธิปัตย์ทำหน้าที่แทนเจตจำนงทั่วไปของประชาชน นักคิดบางคนเชื่อว่า ผู้ที่ควรจะเป็นผู้ปกครองคือ “ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน” ในยุคโบราณ

*อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อาจจะเป็นจักรพรรดิหรือพระมหากษัตริย์ ในยุคของการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อสร้างรัฐชาติ อาจจะผู้นำที่มีบารมีที่มีบุคลิกน่าเชื่อถือ ในยุคใหม่ อาจเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น ส่วนผู้ปกครองของสังคมการเมืองไทยตั้งแต่สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี รัตนโกสินทร์นั้นต่างก็มาจากการยอมรับของประชาชน บารมี และเจตนารมณ์ทั่วไปของประชาชน แล้วแต่สภาวะแวดล้อมในขณะนั้นจะเป็นเช่นไร

คำสำคัญ: ผู้ปกครอง, การปกครอง, อำนาจทางการเมือง

Abstract

This article attempts to explore some answers to the question "Who should be a ruler ?" which had always existed since ancient times. And the answers that political thinkers or theorists provided are vary considerably from time to time. Some theorists believe that humans, in nature, are born with selfishness. Thus, they will try to seek benefits in response to personal needs. Thinkers of this group, therefore, considered that good form of government should be governed by law. Some theorists believe that human beings are born virtuous, free, and equal. But when people gather together, personal property exist, therefore, inequality occurs. Learning leads human to a sense of comparisons which also lead to causes of fighting with each others. The condition of peaceful society will be destroyed. In order to correct the shortcomings, arising from natural conditions, in order to preserve human life and property, thinkers in this group, therefore, proposed the form of government derive from "social contract". This will create a new political society authorize the "sovereign"

to act as a substitute for the general will of the people. Some thinkers believe that those who should govern are "those who have been accepted by the people". In ancient times, they may be emperors or kings. In the era of struggle to create a national state, they may be a leader with charisma that has a credible personality. In the new era, they may be elected according to the democratic principle, etc. While rulers of Thai political society from Sukhothai, Ayutthaya, Thonburi and Rattanakosin were derived from the acceptance of their people, charisma and the general wills of the people, depending on the environment at that time.

Keywords: rulers, government, political power

บทนำ

ปัญหาที่ว่าใครควรจะเป็นผู้ปกครองในสังคมการเมืองนั้นมีมาตั้งแต่โบราณกาล ซึ่งนักคิดนักทฤษฎีสำนักร่างต่างๆ ก็พยายามที่จะหาเหตุผลมาสนับสนุนคำตอบของตนและหรือลบล้างคำตอบของนักคิดสำนักอื่นๆ กันอยู่ตลอดเวลา บทความที่เสนอมานี้ไม่ได้มีจุดประสงค์ที่จะให้เห็นคล้ายตามนักทฤษฎีคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องการที่จะเสนอข้อคิดที่เป็นเหตุเป็นผลของนักคิดนักทฤษฎีในแง่มุมมองหรือประเด็นต่างๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นผู้ปกครองในสังคมไทย

เพลโต (Plato) นักปราชญ์ชาวกรีกสมัยก่อนคริสต์ศักราชพยายามตอบคำถามว่า “ใครควรจะเป็นผู้ปกครอง” โดยเสนอว่า ในเชิงปฏิบัติ กฎหมายจะต้องเป็นใหญ่สูงสุด ไม่ใช่คน เพราะคนโดยสัญชาตญาณแล้วนั้นจะเป็นผู้ที่เห็นแก่ตัว ถ้าสังคมไม่พยายามที่จะจำกัดพฤติกรรมของคนโดยการบัญญัติกฎหมายออกมาบังคับใช้แล้ว การแสวงหา

ผลประโยชน์เพื่อสนองต่อต่อต้นหาแห่งตนของมนุษย์ย่อมจะนำมาซึ่งความหายนะของสังคมได้

เราอาจจะเกิดความสงสัยว่าเพลโตกลับคำพูดของตนเอง ทั้งนี้ สุขุม นวลสกุล และโกศล โรจนพันธ์ (2539) ได้สรุปว่า ในช่วงแรกที่เพลโตเขียนเรื่อง Republic นั้นเพลโตพยายามใช้เหตุผลอ้างว่ารัฐที่ดีนั้นควรจะถูกปกครองโดยราชาปราชญ์ เพราะราชาปราชญ์เป็นบุคคลที่มีทั้งปัญญากำลังจิตใจและสามารถควบคุมตนเองได้ ทั้งยังอ้างว่ากฎหมายยังก่อให้เกิดผลร้ายและเป็นข้อกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งโดยลักษณะของกฎหมายนั้นย่อมไม่สามารถสอดส่องใช้บังคับในแต่ละเรื่องที่แปรผันไปได้โดยตลอด และเป็นเหตุให้กฎหมายอาจยุติธรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง แต่อาจไม่ยุติธรรมสำหรับอีกเรื่องหนึ่งในอีกเวลาหนึ่งก็เป็นได้ ส่วนปราชญ์นั้นจะเป็นผู้ทำการปกครองไปตามความคิดเห็น ซึ่งอาศัยสติปัญญาในการฝึกฝน จึงสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและควรเป็นผู้ที่ไม่อยู่ภายใต้การบังคับของกฎหมายที่มีความล้าหลังอยู่ตลอดเวลา

เรื่องของความแปรปรวนทางความคิดของเพลโตอาจจะเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมาก แต่ถ้าเราศึกษาวิวัฒนาการของความคิดของเพลโต เราอาจจะเข้าใจเพลโตได้มากขึ้น เพลโตเล็งเห็นว่าการปกครองโดยใช้ราชาปราชญ์นั้นย่อมจะนำไปสู่รัฐที่ดีและยุติธรรมได้ก็จริงอยู่ แต่ในทางปฏิบัตินั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ด้วยเหตุนี้ เพลโตจึงพยายามที่จะศึกษาเพื่อพิจารณารูปแบบการปกครองรัฐที่ดีรองลงมาจากหลักการปกครองโดยราชาปราชญ์ ในที่สุด เพลโตก็พบว่า การปกครองที่ดีที่พึงเป็นไปได้ควรจะเป็นการปกครองโดยการใช้กฎหมาย

ทำไมสังคมควรจะใช้กฎหมายปกครอง เพลโตได้เสนอคำตอบไว้ในหลายเรื่อง โดยเฉพาะในบทสนทนาระหว่างโสกราตีสกับโครโตในคุก ซึ่งมีเรื่องสืบมาว่าโสกราตีสถูกกล่าวหาว่านับถือเทพเจ้าองค์ใหม่ แต่เหตุผลที่มีอยู่เบื้องหลังก็คือ โสกราตีสก็ชอบวิธีการแสวงหาความรู้จากกระบวนการตั้งคำถามที่ไม่หยุดหย่อน จึงทำให้นักการเมืองที่ไม่ค่อย

มันใจก็ยังไม่มั่นคงมากขึ้น โสกราตีสจึงถูกพิพากษาประหารชีวิตด้วยการให้ดื่มยาพิษ โดยที่โสกราตีสไม่อุทธรณ์ใดๆ แม้ว่าตนเองจะมีสิทธิที่จะกระทำได้ ทั้งนี้เพราะโสกราตีสมีความยึดมั่นในความเชื่อที่ว่าความชั่วนั้นเอาชนะคนที่มีความยุติธรรมไม่ได้ ดังนั้นความตายจึงเป็นของที่ไม่น่ากลัวและไม่ควรที่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อการวินิจฉัยของมนุษย์ และในที่สุดก็ถูกประหารพร้อมกับความเชื่อมั่นของตน

บทสนทนาที่ถูกบันทึกไว้นี้ เพลโตได้นำมาตีแผ่เพื่อเป็นการยกย่องคุณธรรมของโสกราตีส นักคิดบางคนอ้างว่าบทสนทนานี้ โสกราตีสเป็นเพียงตัวละครเอกในการเป็นตัวถ่ายทอดความคิดของเพลโตเอง แต่เรื่องนี้ไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่จะนำมากล่าวในที่นี้ เพราะอย่างไรก็ตาม บทสนทนานี้ก็มีอิทธิพลต่อความคิดของเพลโตในเรื่องกฎหมายมาก ในช่วงหนึ่งของบทสนทนานี้ โสกราตีสเสนอข้อคิดเห็นที่คนเราต้องกระทำการใดๆ ให้สำเร็จตามที่เขาได้ตกลงไว้เช่นเดียวกัน เมื่อคนเราสร้างรัฐ ยกร่างกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้ รัฐบาลและกฎหมายกับเราเองก็จะต้องมีพันธกรณีซึ่งกันและกันโดยไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงได้

แต่ถ้าร่างกฎหมายขึ้นมาบังคับใช้แล้ว แต่บุคคลกลับไม่เชื่อฟังปฏิบัติตามกฎหมายหรือไปล้มล้างทำลายเสีย รัฐนั้นกฎหมายนั้นจะอยู่ได้อย่างไร กฎหมายใดที่เรายอมรับว่าจะเคารพเชื่อฟัง เมื่อถึงคราวที่เรากระทำผิดกฎหมาย เรากลับประท้วงโดยอ้างว่ากฎหมายไม่ยุติธรรมยอมเป็นไปไม่ได้ ก็เพราะกฎหมายไม่ใช่หรือที่ทำให้เราได้แต่งงาน อยู่กินกับแม่และให้กำเนิดเรามา เราไม่อาจจะที่จะโต้แย้งได้กฎหมายยังเป็นผู้ให้โอกาสเราได้รับการศึกษาเล่าเรียน ทั้งสร้างเสริมกำลังกายและสติปัญญาเหล่านี้ เราไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่ากฎหมายก็ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

ในกรณีที่พ่อแม่หรือเจ้านายของเราดูว่ากล่าวเรา เราไม่มีความเสมอภาคในสิทธิที่จะดูว่ากล่าวแม่หรือเจ้านายแล้วนับประสาอะไรกับการที่เราจะไปต่อต้านหรือประท้วงต่อกฎหมาย ซึ่งโดยหลักการแล้ว ถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่า มีเกียรติและมีความศักดิ์สิทธิ์

ยิ่งกว่าพ่อแม่และเจ้านายของเราซะอีก จึงอาจจะสรุปแนวความคิดของเพลโตในระยะหลังได้ว่า เพลโตต้องการใช้กฎหมายเป็นผู้ปกครองใช้อำนาจเด็ดขาดแทนราชาปราชญ์ ซึ่งไม่สามารถใช้ในเชิงปฏิบัติได้ นั่นเอง

สรุปแนวความคิดของเพลโตได้ว่า ผู้ปกครองควรจะไม่ใช้มนุษย์ เพราะมนุษย์มีอคติ ไม่สมบูรณ์พร้อม และมีทัศนะว่าผู้ปกครองควรจะเป็น “กฎหมาย” ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคน และเมื่อคนยอมรับในกฎหมายใด ๆ แล้ว กฎหมายนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่อยู่เหนือสิ่งอื่นใด คนจะไม่มีสิทธิ์ที่จะประท้วงหรือก่อความวุ่นวายให้กับสังคมได้

ส่วนทัศนะของนักปราชญ์คนสำคัญที่ชื่อ จัง จ้ากส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ซึ่ง วิภาดา กิตติโกวิท (2555) ได้สรุปว่า การที่เราจะสามารถเข้าใจแนวความคิดของรูสโซต่อไปได้โดยตลอด เราจำเป็นต้องศึกษาแนวความคิดหลักๆเป็นที่มาของสังคมการเมืองและธรรมชาติของมนุษย์เสียก่อนด้วย

สเตียร์ หอมขจร (2540, หน้า 65-83) ได้สรุปว่า รูสโซเชื่อว่าเกิดมาบริสุทธิ์ มีเสรีภาพ มีความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ รูสโซอ้างว่าในยุคแรกเริ่ม คนไม่มีภาษาพูด จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่มีเหตุผลใดที่คนจะหยาบคายกล่าวอ้างกัน คนจะมีความต้องการปัจจัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากอาหารเพียง 2 ประการ คือ รักษาชีวิตให้อยู่รอด กับให้ความสงสารคนด้วยกัน แต่เมื่อคนรวมกันอยู่ด้วยกันมากๆ จะมีการจับจองที่ดิน เกิดทรัพย์สินส่วนตัวขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันจึงเกิดขึ้น กับการเรียนรู้อันจะนำมาซึ่งการเปรียบเทียบกับผู้อื่น จึงเป็นมูลเหตุให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง สภาพของสังคมที่สันติสุขอย่างเก่าก่อนก็จะถูกทำลายลง และจิตใจที่มีความกรุณาปราณีของมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติจะถูกเปลี่ยนสภาพการมาเป็นจิตใจของ “สัตว์ที่เสื่อมทราม” ไป ดังนั้น คนในสังคมอารยะจึงตกอยู่ภายใต้การพัฒนาการของจักรวรรดิแห่งความคิดของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอันเป็นผลมาจากการที่วิญญูณของคนเหล่านั้นถูกรอบงำจากความเจริญของสังคม แต่แต่ละคนจะตกอยู่ใน

หลุมพรางของกันและกัน ซึ่งก็เท่ากับว่าคนต้องสูญเสียเสรีภาพทางปัญญาและความคิดที่เป็นตัวของตัวเองไป

สังคมการเมืองในทัศนะของรุสโซ่ จึงไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความบังเอิญตามสภาพธรรมชาติ หากแต่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย และเป้าหมายนั้นก็คือ เพื่อที่จะแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากสภาวะธรรมชาติ เพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์ ที่สำคัญคือเพื่อพิทักษ์สภาพอันเป็นแก่นสารของความเป็นมนุษย์ นั่นเอง เพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมการเมืองที่สามารถทำหน้าที่ให้เป็นไปตามเป้าหมาย รุสโซ่ได้เสนอ “สัญญาประชาคม” ขึ้น สัญญานี้ถือเป็นข้อตกลงของคนในสังคมในการที่จะสร้างสังคมการเมืองขึ้นมา และยินยอมที่จะเปลี่ยนที่มาของสิทธิที่คนพึงมีให้กับสังคมทั้งหมดโดยสิ้นเชิง สิทธิทั้งหมดนี้เองที่ก่อให้เกิดองค์อธิปัตย์ ซึ่งจะมีอยู่เพียงหนึ่งเดียว และจะประกอบด้วยสมาชิกทุกคนของชุมชน อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดที่ไม่มีบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดสามารถทดแทนได้ และองค์อธิปัตย์เท่านั้นที่จะออกกฎหมายให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติ ทั้งนี้ก็เพราะกิจกรรมขององค์อธิปัตย์จะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากเจตจำนงทั่วไปของชุมชน

จึงพอจะสรุปได้ว่า การสร้างสังคมการเมือง คือการสร้างเจตจำนงทั่วไปขึ้นมา ส่วนสัญญาประชาคมจะเป็นจุดกำเนิดของกฎหมายทั้งปวง

ในสังคมการเมืองใดๆ ประชาชนจะมีบทบาท 2 ประการ คือมีบทบาทร่วมกันในการออกกฎหมายและมีบทบาทในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย แล้วใครหรือองค์กรใดที่จะทำหน้าที่เสมือนองค์อธิปัตย์ในการออกกฎหมาย รุสโซ่ได้อธิบายไว้ว่า ระบบการเมืองต้องการคนที่ฉลาดหรือนักปราชญ์ที่ทำหน้าที่นี้ นักปราชญ์ที่ทำหน้าที่ในการออกกฎหมายนั้นจะต้องเป็นอิสระไม่ขึ้นอยู่กับใครและไม่สามารถออกคำสั่งบังคับบัญชาใครได้ แต่จะทำหน้าที่เสมือนวิศวกรที่คิดค้นประดิษฐ์เครื่องจักรขึ้นมา โดยที่รัฐบาลจะเป็นผู้นำเครื่องจักรนั้นมาติดตั้งและใช้งานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

นักปราชญ์ผู้มีหน้าที่ร่างกฎหมายเหล่านี้จะอยู่ในตำแหน่งที่พิเศษแตกต่างไปจากตำแหน่งทางการเมืองอื่นๆ ในรัฐ ซึ่งไม่สามารถที่จะระบุไว้ในรัฐธรรมนูญได้ ทั้งนี้เนื่องจากความปราดเปรื่อง และการที่ต้องรับผิดชอบในงานที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของสังคมการเมืองโดยรวม นั่นเอง ส่วนประชาชนโดยทั่วไปนั้นจะมีหน้าที่ทำให้ร่างกฎหมายนั้นเป็นกฎหมายที่มีความชอบธรรมหรือมีเจตนารมณ์ทั่วไปโดยการออกเสียงลงคะแนนกัน กฎหมายเสียงข้างมากถือว่าเป็นเจตนารมณ์ทั่วไปของสังคมการเมืองโดยส่วนรวม และจะมีผลผูกมัดต่อทุกๆ คน กล่าวได้ว่าประชาชนที่ออกเสียงให้ฝ่ายเสียงข้างน้อยก็ถือว่าเป็นฝ่ายที่ผิด หรือพยายามประกาศเจตนารมณ์ของตนเป็นกฎหมาย ฉะนั้นพวกนี้จะถูกบังคับให้เป็นเสรีหรือตระหนักในความถูกต้องความผิดได้โดยมีเจตนารมณ์ทั่วไปเป็นตัวผูกมัด หน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายเพื่อเสนอต่อประชาชนของบรรดานักปราชญ์จึงถือเป็นหน้าที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ และปัญหาที่มีอยู่ว่าเมื่อเสนอร่างกฎหมายแล้ว นักปราชญ์ไม่สามารถบังคับออกคำสั่งใดๆ ได้ จะมีก็เพียงแต่การพูดจูงใจให้ประชาชนเห็นดีเห็นชอบด้วยเท่านั้น และปัญหาที่สำคัญของนักปราชญ์ คือ พวกนี้มักจะพูดกับชาวบ้านธรรมดาธรรมดาไม่รู้เรื่อง ทั้งนี้เพราะความเป็นปราชญ์ที่มีความลึกซึ้งในแง่มุมต่างๆ ของความคิดมาก ซึ่งยากที่จะพูดออกมาเป็นภาษาของชาวบ้านได้

นอกจากนี้ ประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ยังคงมุ่งติดอยู่กับผลประโยชน์ส่วนตน หรือมีเจตนารมณ์เฉพาะตนเป็นใหญ่ โดยปราศจากเหตุผล จึงอาจจะไม่เห็นผลประโยชน์ที่ตนพึงจะได้รับจากกฎหมายที่ดี ฉะนั้น สิ่งที่นักปราชญ์อาจจะกระทำได้ก็เพียงแต่เสนอเหตุผลต่างๆ ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่มีอำนาจตามลำดับ เพื่อที่จะชักจูงหรือชี้แจงให้ประชาชนได้ทราบ แต่สำหรับผู้ที่มีความชั่วร้ายในกมลสันดานนั้น แม้ให้เทวดามาพูดชักจูงก็ยังไม่เชื่อ พวกนี้จึงไม่มีวันที่จะพบกับเสรีภาพที่แท้จริงได้

จึงอาจสรุปได้ว่าในทัศนะของรุสโซ้นั้น นักปราชญ์ที่มีความเฉลียวฉลาดจะเป็นผู้ทำหน้าที่พิเศษสุด คือ เป็นผู้ร่างกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ทั่วไปของ

ประชาชน ส่วนรัฐบาลนั้นจะเป็นผู้นำกฎหมายที่เป็นเจตนารมณ์ทั่วไปมาบังคับใช้ และรัฐบาลนี้จะได้รับมอบหมายมอบอำนาจจากองค์อธิปัตย์อีกทีหนึ่ง และเนื่องจากกฎหมายอาจจะมีความซับซ้อนเกินกว่าที่บุคคลทั่วไปจะเข้าใจ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าอำนาจที่แท้จริงขององค์อธิปัตย์จึงแอบแฝงอยู่ในบรรดานักปราชญ์ ผู้บัญญัติกฎหมายนั่นเอง

ถ้าเรามาสำรวจตรวจสอบแนวความคิดของนักสังคมวิทยาชื่อก้องโลกคนหนึ่งคือ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ซึ่งให้ทัศนะที่สำคัญไว้ประการหนึ่งซึ่งเราอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นคำตอบหนึ่งของคำถามที่ตั้งคำถามไว้ว่า “ใครควรจะเป็นผู้ปกครอง”

เวเบอร์ (อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธหุน, 2555, หน้า 27-28) ให้คำตอบว่าผู้ปกครองนั้นจะต้องเป็นคนที่มีบารมี (Charisma) คำว่า บารมี หมายถึงคุณสมบัติประการหนึ่งของบุคลิกภาพของบุคคลที่มีลักษณะที่เป็นพิเศษ หรือเห็นว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป เช่น มีบุคลิกเป็นที่เคารพยำเกรง ดูลักษณะแล้วเป็นผู้ที่มีอำนาจ และมีคุณสมบัติเหนือมนุษย์โดยทั่วไป เป็นต้น

ผู้นำบารมี อาจจะเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่ เป็นศาสดาพยากรณ์ หรือปัญญาชนก็ได้ เมื่อพวกนี้ขึ้นสู่ตำแหน่งแห่งอำนาจประชาชนพร้อมที่จะให้การยอมรับและให้ความไว้วางใจ เนื่องมาจากลักษณะพิเศษของผู้นำเหล่านั้นเอง และประชาชนก็ให้ความชอบธรรมแก่ผู้นำในการปฏิบัติกรใดๆ โดยถือเสมือนว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมเพื่อสร้างความหวังใหม่ สร้างโลกใหม่ให้กับพวกตน แต่อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะบารมีของตัวผู้นำจะลดลงและสูญสลายไปได้เหมือนกัน เช่นในกรณีมีการดำเนินการใดๆ ที่สำคัญๆ แล้วไม่สำเร็จ หรือไม่สามารถที่จะสนองต่อความต้องการของผู้คนที่อยู่ภายใต้การปกครองได้ ผู้นำบารมีก็จะหมดอำนาจไป

การปกครองภายใต้ผู้นำบารมี มักจะใช้ความสัมพันธ์ภายในชุมชนเป็นเกณฑ์ คณะผู้บริหารไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับการฝึกปรือมาเป็นพิเศษ หรือเป็นผู้ที่มีเส้นสายใหญ่โต ใช้อิทธิทธิ์เข้ามา แต่พวกนี้จะได้รับเลือกโดยใช้บารมีเป็นเกณฑ์ กล่าวคือ ใครมี

บารมีมาก ผู้นั้นก็จะได้รับตำแหน่งใหญ่ๆ โตะๆ ในระบบการปกครองแบบนี้จะปราศจากสิ่ง ที่เรียกว่า การแต่งตั้ง การไล่ออกและการส่งเสริมสนับสนุนใดๆ ไม่มีสายการบังคับบัญชา โดยตรง ผู้นำจะเข้าไปแทรกแซงในกิจการใดๆ ก็ต่อเมื่อเห็นว่าคณะบริหารไม่เหมาะสมกับ งานนั้นๆ

ความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่มีการปกครองในระบบนี้จะ เป็นไปแบบง่าย ๆ สมาชิกจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แม้ผู้ปกครองเองก็ จะไม่ได้รับผลประโยชน์หรือ เงินเดือนอื่นใด นอกจากจะได้ “ของขวัญ” หรือสิ่งของซึ่งประชาชนมาให้ด้วยความจริงใจ โดยปราศจากบังคับเท่านั้น แต่อาจจะ มีบางกรณีที่มีบุคคลใต้อ้างว่าตนเองก็มีบารมีด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นการแข่งขันต่อสู้กันระหว่างผู้นำบารมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ส่วนมากการต่อสู้กัน นี้มักจะอ้างความวิเศษ แสดงปาฏิหาริย์ในลักษณะต่างๆ มาอวดอ้างกัน หรือไม่ก็โดยการ ต่อสู้รบราฆ่าฟันกันเอง เพราะในสังคมหนึ่งจะต้องมีผู้นำบารมีเพียงคนเดียว ในทำนองว่า สิ่งใดกับเสียย่อมจะอยู่ถ้าเดียวกันไม่ได้ ฉันทัดก็ฉันทัน

ลักษณะของการปกครองในระบบนี้จะแตกต่างจากการปกครองในระบบอบ ประเพณีหรือระบบราชการอย่างมากกล่าวคือ สองระบบหลังนั้นใช้รูปแบบการบังคับ บัญชาในการปฏิบัติกิจกรรมและในงานประจำ ส่วนระบบบารมีจะตรงกันข้าม ระบบ ราชการใช้กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ได้วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล แต่กฎเกณฑ์ต่างๆ ในระบบบารมี ไม่เป็นไปในแง่ของเหตุผลนัก นอกจากนี้เราอาจจะมองได้ว่า ระบบบารมีเป็นพลังปฏิวัติ พลังหนึ่งที่ไม่ยึดติดอยู่กับอดีตแบบธรรมเนียมประเพณี ไม่ยึดถือว่าผู้ที่อยู่ในตำแหน่งใดๆ จะต้องเป็นผู้ที่มีทรัพย์สิน เป็นผู้ที่มีอำนาจวาสนาหรือมีอภิสิทธิ์ใดๆ ระบบนี้อยู่ที่บารมี ส่วนตัวของผู้ปกครองเอง แต่ความชอบธรรมหรือการยอมรับจากประชาชนจะยังคงอยู่ ตราบเท่าที่ผู้ปกครองสามารถพิสูจน์ให้ประชาชนเห็นว่าบารมียังมีอยู่ไม่ได้สูญหายไป เท่านั้น ผู้ที่สามารถขึ้นสู่ตำแหน่งผู้ปกครองบารมีได้นั้น นอกจากจะเป็นพวกผู้นำศาสนา ศาสตาดายากรณ์ หรือขุนศึกผู้เก่งกาจแล้ว อาจจะเป็นกษัตริย์ที่ มาจากการเลือกตั้ง เช่น

นโปเลียน หรืออาจจะเป็นอัจฉริยะบุคคลที่รับเกียรติให้ก้าวขึ้นสู่บัลลังก์ให้เป็นผู้บัญชาการทหารเพื่อต่อสู้กับศัตรูของประชาชนก็ได้ ระบบบารมีที่แท้จริงจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจเลย กล่าวคือผู้นำถือว่าตนเองทำหน้าที่โดยเหวี่ยงบาป แต่ในโลกของความเป็นจริง มีผู้มีบารมีที่ยอมรับเอาทรัพย์สินและแสวงหาทรัพย์สินด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะอุทิศทรัพย์สินที่ได้มารักษาไว้ซึ่งบารมีของตนเองยาวนานที่สุด โดยแสดงให้เห็นประชาชนเห็นถึงความเก่งกล้าสามารถของตน สามารถแก้ไขอุปสรรคของสังคมให้ลุล่วงไปด้วยดี เพื่อประกาศเกียรติคุณของตนเอง เป็นต้น

ในเมืองไทยเราก็เคยมีปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์การเมืองในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้นำไทยสมัยนั้นพยายามที่จะสร้างบารมีให้กับตนเองด้วยวิธีการแปลกๆ นานัปการ เช่น ให้ประชาชนเคารพบูชาของท่านผู้นำในโรงพยาบาล ให้ประชาชนพร้อมใจกันชกธงชาติในวันคล้ายวันเกิดของท่านผู้นำ และบางครั้งถึงกับสร้างข่าวลือว่ามีผู้เห็นสายรุ้งปรากฏอยู่ที่เหนือศีรษะของผู้นำเหล่านั้น เป็นต้น

ในยุคเก่านั้น ลักษณะบารมีจัดเป็นพลังปฏิวัติที่สำคัญ เพราะเป็นพลังที่เกิดขึ้นในระบบสังคมการเมืองซึ่งขณะนั้นประชาชนต้องประสบกับปัญหาความทุกข์เข็ญ เกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง อำนาจจากบารมีจึงอาจเป็นตัวที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงระบบทัศนคติ ความเชื่อและแนวทางในการปฏิบัติอย่างรุนแรงได้ และแน่นอนที่สุดอำนาจนี้เองจะก่อให้เกิดสังคมในรูปแบบใหม่ที่สมาชิกในสังคมต้องเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าของชุมชนตำบลด้วย

เราอาจสรุปแนวความคิดของเวเบอร์ได้ว่าได้ให้ความสำคัญกับผู้นำบารมี โดยมองว่า ผู้นำบารมี คือผู้ที่มีคุณสมบัติพิเศษเป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั่วไป สมควรที่จะขึ้นมาเป็นผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่มีบารมีจะเป็นศูนย์กลางของจิตใจ เป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาชนในยามที่มีภัยพิบัติเข้ามา ฉะนั้นการที่ผู้ปกครองจะระดมสรรพกำลังทั้งหลายที่มีอยู่ในชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมในพัฒนาบ้านเมือง ย่อมเป็นไปได้โดยสะดวกอย่างยิ่ง

นักคิดคนต่อไปที่น่าเสนอคือ เฟอร์เรโร (Guglielmo Ferrero) ซึ่งเป็นผู้ที่พยายามให้คำตอบของคำถามที่ว่าใครควรเป็นผู้ครอง ปรากฏอยู่ในงานเขียนชื่อ The Principles of Power: The Great Political Crises of History (1946) ว่าจะต้องเป็น “ผู้ที่ได้รับการยอมรับ” (The Legitimate) หรือผู้ที่มีความชอบธรรมนั่นเอง ตัวอย่างจะเห็นได้ชัดจากประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยมีรัฐธรรมนูญที่เป็นรากฐานมาจากหลักการของอำนาจอธิปไตยของปวงชน โดยปวงชนมอบอำนาจให้กับผู้แทนของเขา เพื่อไปกำหนดกฎหมายขึ้นมาใช้บังคับ ในการเลือกผู้แทนก็จะใช้ระบบการเลือกตั้งโดยเสรี ใครได้เสียงข้างมาก ได้รับคะแนนสูงสุดก็จะได้รับเลือก ดังนั้นฝ่ายเสียงข้างมากจึงมีสิทธิที่จะปกครอง ส่วนเสียงข้างน้อยก็ยังคงสิทธิที่จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ หรือจัดตั้งพรรคการเมืองฝ่ายค้านเพื่อคานอำนาจของรัฐบาล หรือเพื่อคัดค้านรัฐบาล มีเสรีภาพที่จะชี้แนะให้เห็นเป็นข้อผิดพลาดในการทำงานของรัฐบาล โดยที่เสียงข้างน้อยอาจจะกลายเป็นฝ่ายเสียงข้างมากในเวลาต่อมาก็ได้

จึงอาจสรุปได้ว่าหลักการว่าด้วยความชอบธรรมของผู้ปกครองในการที่จะปกครองสังคมนั้นที่ใดกล่าวมาแล้วนั้นมียุ่ 2 หลักการด้วยกันคือ หลักการของการเลือกตั้งและหลักการประชาธิปไตยนั่นเอง

แต่หลักการว่าด้วยความชอบธรรมของผู้ปกครองหาได้มีแค่ 2 หลักการข้างต้น ไม่เช่นในยุโรปก่อนปี 1915 ซึ่งใช้หลักการว่าด้วยความชอบธรรมของผู้ปกครอง 2 ประการคือหลักการกษัตริย์-ขุนนาง กับหลักการสืบทอดอำนาจตามสายโลหิตในประเทศที่ใช้ระบอบกษัตริย์ประชาธิปไตยนั้น สิทธิในการปกครองของผู้ปกครองจะสืบทอดจากพระราชบิดาไปสู่ราชโอรสและธิดา ส่วนประเทศที่ปกครองโดยระบอบอำมาตยาธิปไตยนั้น อำนาจอธิปไตยตกอยู่ในมือของครอบครัวขุนนางกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะมีการสืบทอดอำนาจต่อๆ กันไปเรื่อยๆ ซึ่งลักษณะของการใช้อำนาจของพวกนี้อาจจะใช้ผ่านทางสภาซึ่งมีหัวหน้า

ครอบครัวขุนนางในกลุ่มเป็นสมาชิกตลอดชีพอยู่ หรืออาจจะใช้อำนาจนี้ผ่าน “หัวหน้า” ซึ่งได้รับการเลือกขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

หลักการทั้งสองนี้มักจะอ้างว่าครอบครัวหรือกลุ่มตระกูลของพวกเขาเป็นพวกที่ดีเลิศ มีความเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง และการสืบทอดทางสายโลหิต ซึ่งจะถูกนำมาใช้อ้างในความชอบธรรมของการสืบทอดอำนาจ จึงยอมถูกต้องและเหมาะสมด้วย อาจจะมีคำถามเกิดขึ้นมาว่า ทำไมคนเหล่านั้นมีสิทธิที่จะออกคำสั่งและคนอีกส่วนหนึ่งมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ยกตัวอย่างของเด็กอายุ 5 ถึง 9 ขวบเชื่อฟังพ่อแม่ หรือพ่อแม่มีสิทธิที่จะควบคุมลูกได้ ทั้งนี้เพราะพ่อแม่รู้ว่าอะไรดีอะไรไม่ดีมากกว่าลูก ฉะนั้นความเก่งหรือบุคคลที่เป็นเลิศซึ่งเป็นบุคคลที่มีความชอบธรรมในสิทธิที่จะปกครองบุคคลอื่นทั้งหมด ส่วนบุคคลที่ได้ถือว่ามีคุณผลที่สุดและมีความชอบธรรมที่จะปกครองคนอื่น ๆ นั้น ก็คือผู้ได้รับเทวสิทธิ์ เสียงส่วนใหญ่หาได้เป็นตัววัดอะไรได้ไม่ กล่าวคือไม่ได้วัดความสามารถของคน หรือความสามารถของพรรค ไม่ได้วัดความจริงของอุดมการณ์ใดๆ ไม่ได้วัดความเฉลียวฉลาดของการตัดสินใจใดๆ คนคนเดียวอาจจะถูกในขณะที่คนทั้งโลกอาจจะผิดก็เป็นได้และก็เคยมีปรากฏการณ์ในทำนองนี้ให้เห็นมาแล้ว

หลักการสืบทอดอำนาจตามสายโลหิตหาได้ดีไปกว่าหลักการเสียงข้างมากไม่ในทางชีววิทยาว่าด้วยยีนก็ซึ่งบังไว้ชัดเจนว่าบุตรที่สืบเชื้อสายโลหิตก็หาได้เฉลียวฉลาดเช่นพ่อแม่เสมอไปไม่ ความมีคุณธรรมหรือเลวร้ายของพ่ออาจจะถ่ายทอดไปยังบุตรหรือไม่ก็ได้ ซึ่งไม่มีใครสามารถที่จะทำนายได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเสียงข้างมากอาจจะผิดพลาดได้ในบางโอกาส เมื่อมีการดำเนินการอะไรที่สำคัญสำคัญ บุคคลที่รวมกันเป็นกลุ่มสามารถรวบรวมเอาความสามารถ ความเฉลียวฉลาดร่วมกันย่อมจะมีผลดี เสียงข้างมากจะมีโอกาสที่จะนำมาซึ่งการตัดสินใจอะไรๆ ที่ดีกว่าบุคคลเพียงบุคคลเดียว ยกเว้นว่าบุคคลคนนั้นนั้นเป็นผู้ที่จะได้ฉลาดมากเป็นกรณีพิเศษเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ที่ระบบประชาธิปไตยจึงมี

ความชอบธรรม และเป็นที่ยอมรับของสังคมต่างๆ ในการให้ได้มาซึ่งเสียงข้างมากที่เชื่อถือได้นั้น ระบบประชาธิปไตยจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มองค์กร มีการเตรียมการให้พร้อม และจะต้องให้การฝึกปรี้อแก่ประชาชน โดยอาจจะใช้โรงเรียน พรรคการเมือง สื่อมวลชน ช่วยในการนี้ การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้ใช้สิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร นับเป็นวิธีหนึ่งที่จะได้มาซึ่งการตัดสินใจโดยมีเหตุมีผลเหมือนกัน

ในหลักการสืบทอดสายโลหิตและหลักการกษัตริย์-ขุนนางก็ใช้วิธีการในลักษณะนี้ได้เหมือนกัน กล่าวคือระบบครอบครัวว่าจะทำการสอนให้ลูกหลานเตรียมตนเป็นผู้ปกครองที่ดี ซึ่งในทุกๆ รุ่นจะมีคนเฉลียวฉลาดอยู่เสมอ ดังนั้นถ้าคนเรามีระดับการศึกษาที่ดี สังคมก็จะได้นักบริหาร นักการทูต และการทหารที่มีความสามารถได้

ระบบอำมาตยาธิปไตยที่ได้ผู้ปกครองที่มีความสามารถระตือรือร้นและเสียสละจริงๆ นั้นย่อมที่จะให้ประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าระบบการเมืองใดๆ รวมทั้งประชาธิปไตยด้วย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าในทุกหลักการว่าด้วยความชอบธรรมของผู้ปกครอง อย่างน้อยก็มีความเป็นเหตุเป็นผลอยู่ แต่ความเป็นเหตุเป็นผลนี้เกิดจากความบังเอิญมากกว่า เนื่องจากหลักการนี้ยังเป็นหลักการที่รับการวิพากษ์วิจารณ์ของผู้ที่มีจิตใจปฏิวัติว่าเป็นหลักการที่มีข้อจำกัด ไม่แน่นอนและไร้เหตุผล

แต่ความจริงแล้ว หลักการนี้แตกต่างจากหลักการอื่นๆ ในแง่ที่ว่า มันมีสิ่งหนึ่งที่หลักการอื่นไม่มี สิ่งนั้นก็คือ “อำนาจวิเศษ” อำนาจนี้เองที่เป็นตัวกวดตันไม่ให้คนกล้าพอที่จะสวมวิญญาณนักปฏิวัติล้มหลักการนี้ได้ และอำนาจนี้จะสร้างความกลัวให้กับคนผู้ที่คิดที่จะกระทำการอันละเมิดต่อกฎหมายด้วย ตัวอย่างที่คนได้จากอำนาจวิเศษนี้คือ การที่คนกลัวผู้เผด็จการ ในขณะที่เดียวกันผู้เผด็จการก็กลัวอำนาจที่ตนเองมีอยู่ ถ้าเผด็จการผู้นั้นได้อำนาจมาโดยที่ไปละเมิดหลักการว่าด้วยความชอบธรรม

ถ้าจะถามว่าอำนาจวิเศษนี้ได้มาจากไหน คำตอบเห็นจะต้องมีว่า เราจำเป็นต้อง ชุดคีย์ไปที่ส่วนลึกของจิตใจของมนุษย์ ความกลัวของคนที่มีต่อผู้เผด็จการก็มาจากส่วนนี้ และส่วนลึกของจิตใจอันนี้เองที่เราอาจจะเรียกว่าเป็น “แก่นสารของชีวิต”

สรุปแนวความคิดของเฟอร์เรโร ที่ว่าผู้ที่ควรจะเป็นผู้ปกครองนั้นควรจะได้รับ การยอมรับหรือที่เรียกเป็นภาษาวิชาการทางรัฐศาสตร์ว่าต้องเป็นผู้ที่มีความชอบธรรม เสียก่อน ผู้ปกครองที่ได้รับการยอมรับหรือมีความชอบธรรมอย่างไร เฟอร์เรโรบอกว่า อาจจะได้มาจากประเพณี เช่นการสืบทอดสันตติวงศ์ หรืออาจจะได้มาจากการแต่งตั้งใน ระบอบประชาธิปไตยอย่างในประเทศเรานี้ก็ได้

ส่วนแนวคิดของของนักคิดที่ชื่อ ซีมอง (Yves R. Simon) ซึ่งในผลงานชื่อ Philosophy of Democratic Government (1993) นั้น เขาอ้างว่าผู้ที่สมควรจะขึ้นมา เป็นผู้ปกครอง จำเป็นต้องได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชน หรือผู้ที่อยู่ภายใต้ การปกครองเสียก่อน เราอาจจะกล่าวได้ว่าแนวความคิดนี้เป็นปรัชญาพื้นฐานของการ ปกครองแบบประชาธิปไตย นั่นเอง

ในการนี้ ซีมองได้ชี้ให้เห็นถึงนิมิตหมายที่ตีงามของการปกครองที่ได้รับความ ยินยอมพร้อมใจของผู้ที่อยู่ใต้การปกครองไว้ถึง 6 ประการด้วยกันคือ

1. การปกครองที่ได้รับการยินยอมพร้อมใจจากประชาชนเป็นเสมือนชุมชน ทางการเมืองที่เกิดขึ้นมาจากพลังแห่งเหตุผล จากอิสรภาพทางความคิดและปัญญา และ จากคุณภาพของมนุษย์อันประกอบไปด้วยสติปัญญาความยุติธรรมและมิตรภาพ

2. การปกครองแบบนี้ หมายถึงการขึ้นสู่ตำแหน่งของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจ หน้าที่ปกครองชุมชนด้วย นั่นคือผู้ปกครองในระบอบนี้ไม่ได้ขึ้นสู่ตำแหน่งจากการแต่งตั้ง กันเอง แต่ขึ้นมาได้เนื่องจากประชาชนให้ความไว้วางใจ โดยผ่านกระบวนการต่างๆ มากมาย เช่นการหาเสียงต่อสู้กันตามกติกาทางการเมืองและการเลือกตั้ง เป็นต้น

ในกรณีพิเศษบางประการ เช่นในสถานการณ์ที่ปราศจากการเลือกตั้ง หรือไม่สามารถใช้ประชามติได้ บุคคลกลุ่มใดๆ อาจจะประกาศตนเป็นรัฐบาลได้ เช่น ในช่วงของสงคราม กรณีที่อิตาลีและยุโรป หรือในกรณีที่สมเด็จพระสันตะปาปาตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้น เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มีลักษณะที่ดีกว่ากฎหมาย อาจจะจัดตั้งหน่วยต่างๆ ขึ้นมาดำเนินการโดยประชาชนไม่ได้รู้เห็นด้วย แต่เราก็จะเรียกได้ว่าเป็นรัฐบาลโดยชอบธรรม

3. การปกครองแบบนี้อาจจะตีความได้ว่า ผู้ปกครองของสังคมไม่ได้เป็นผู้รับอำนาจโดยตรงจากพระเจ้า และหมายความว่าอำนาจทางการเมืองได้ตกอยู่ในมือของผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งไม่ แต่อำนาจจะถ่ายทอดจากประชาชนไปสู่ผู้ปกครองอีกทีหนึ่ง

สรุปได้ว่าทฤษฎีว่าด้วยรัฐบาลซึ่งได้รับการยินยอมพร้อมใจจากประชาชน คือทฤษฎีว่าด้วยการมอบอำนาจให้ผู้ปกครอง นั่นเอง แต่ในสถานการณ์ที่เป็นจริงในบางครั้งอาจมีรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายเกิดขึ้นโดยที่ประชาชนไม่ได้เป็นผู้มอบหมายอำนาจให้ เช่น ในกรณีที่ผู้เข้าไปครอบครองในดินแดนหนึ่งๆ ซึ่งถ้าสงครามนั้นถือว่าเป็นสงครามที่ถูกต้อง ยุติธรรม การใช้อำนาจของผู้ที่เข้าไปครอบครองก็ต้องยุติธรรมด้วย ซึ่งถ้ามองในแง่ของลักษณะการใช้อำนาจ กล่าวได้ว่าผู้เข้าไปครอบครองดินแดนมีอำนาจตามกฎหมายแต่ทั้งนี้ไม่ใช่อำนาจในแง่ของการเมือง และนั่นคืออำนาจที่ประชาชนได้มอบหมายให้ นั่นเอง

4. การปกครองโดยรับความยินยอมพร้อมใจจากผู้ใต้การปกครอง หมายถึง การเรียกร้องหรือกำหนดกฎเกณฑ์ให้ผู้ปกครองใช้อำนาจที่ประชาชนมอบหมายให้เป็นช่วง ๆ ไป ซึ่งจะหมายถึงการใช้อำนาจอธิปไตยในสังคมประชาธิปไตยนั่นเอง ในแต่ละสังคม ประชาชนเป็นผู้กำหนดค้ำเอง ทั้งในกระบวนการและช่วงเวลาในการใช้อำนาจ บางสังคมอาจใช้กระบวนการแบบประชาธิปไตยโดยตรง บางสังคมอาจใช้กระบวนการของประชาธิปไตยแบบตัวแทน บางสังคมกำหนดระยะเวลาในการใช้อำนาจไว้ 2 ปี ในบางสังคมอาจกำหนดระยะเวลาในการทำหน้าที่ 4 ปี เป็นต้น

อาจจะสรุปได้ว่าการปกครองตามความหมายนี้ ผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่อยู่ในอำนาจเพียงชั่วระยะเวลาที่กำหนดให้เท่านั้น ไม่ใช่ทางเลือกตั้งกันครั้งเดียว แล้วอ้างความชอบธรรมที่จะอยู่ในอำนาจตลอดไปโดยไม่ยอมปล่อยมือ

5. การปกครองแบบนี้มักไม่มีลักษณะของการเปลี่ยนมือของผู้ใช้อำนาจทางการเมืองที่ง่าย และประชาชนก็หาเชื่อว่าจะไม่อำนาจต่อรองกับผู้ปกครองเสียเลย ในระบบการเมืองประชาธิปไตยนั้น ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกตั้งผู้ปกครองและผู้ปกครองเองก็ไม่สามารถถ่ายทอดอำนาจให้แก่ทายาทหรือบริวารได้ นอกจากนี้ประชาชนยังมีสภาซึ่งประกอบไปด้วยสภาผู้แทนราษฎร และผู้แทนเหล่านี้เองที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองแทนประชาชน ซึ่งให้รัฐบาลเห็นถึงข้อดีข้อเสียต่างๆ ซึ่งจะให้รัฐบาลเห็นถึงแง่มุมต่างๆ เพื่อป้องกันความเดือดร้อนเสียหายอันจะเกิดแก่ประชาชน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายที่ผิดพลาด

ประการสุดท้าย ชิมอง ซึ่งให้เห็นถึงคุณลักษณะของการปกครองที่ได้รับการยินยอมจากผู้ที่อยู่ใต้การปกครองว่า เป็นการปกครองที่ยึดหลักการของความเสมอภาค หมายถึงว่าการพูดคุยเจรจาซึ่งกันและกันจะเป็นเครื่องมือชั้นยอดของรัฐดีกว่าที่จะลงไม้ลงมือใช้อำนาจเข้าข่มขู่กัน แต่ในบางกรณีที่อาจจะนำไปสู่ความหายนะของสังคมโดยรวม นั่น ผู้ครองก็อาจจะใช้กำลังบังคับก็ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องพิสูจน์ให้เห็นเสียก่อนว่ารัฐได้ใช้ความพยายามในการเจรจาแล้วแต่ไม่เป็นผล

สำหรับแนวความคิดของนักสังคมนิยม ซึ่งนักสังคมนิยมคนสำคัญที่เราจะนำเสนอแนวคิดเพื่อที่จะตอบคำถามที่ว่า “ใครควรเป็นเจ้าของเครื่องจักร” คือนักปรัชญาเมธีที่ชื่อ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx)

มาร์กซ์ (อ้างถึงใน ยวงรัตน์ (พัฒน์พงศ์) วีเดิ้ล, 2540, หน้า 171-198) มีแนวความคิดในทางวัตถุนิยม ซึ่งต่อต้านแนวคิดในทางจิตนิยมอย่างมาก แนวคิดวัตถุนิยมในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการที่เรานิยมชมชอบในวัตถุนิยม แนวความคิดทางวัตถุนิยมของ

มาร์กซ์อาจจะอธิบายได้จากหลักการที่สำคัญๆ ที่มาร์กซ์ได้คิดค้นขึ้น หลักการที่สำคัญดังกล่าวก็คือ หลักเศรษฐกิจ (economic determinism) โดยมาร์กซ์อ้างว่าโครงสร้างของสังคมโลกโดยทั่วไปอาจจะแบ่งได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

1. โครงสร้างส่วนบน ซึ่งจะประกอบไปด้วย รัฐบาล กฎหมาย จริยธรรม ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ
2. โครงสร้างส่วนล่าง ประกอบด้วย พลังการผลิต เช่น วัตถุดิบ ทรัพยากรและเทคโนโลยี กับความสัมพันธ์ของการผลิต เช่น ชั้นความสัมพันธ์ในสังคม เป็นต้น ซึ่งโครงสร้างส่วนล่างเป็นที่รู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งก็คือ ฐานเศรษฐกิจ (economic base) ประกอบไปด้วยเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเศรษฐกิจ นั่นเอง

มาร์กซ์เชื่อว่าฐานเศรษฐกิจนี้เองจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างส่วนบนของสังคมกำหนดอย่างไร มาร์กซ์ให้อธิบายไว้ว่า ชั้นในสังคมโดยทั่วไปมีอยู่ 2 ชั้น คือชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยในการผลิต กับชนชั้นผู้เป็นเจ้าของแรงงาน และชนชั้นแรกจะเป็นชนชั้นที่ฉกประโยชน์หรือขูดรีดชนชั้นที่สอง ชนชั้นเหล่านี้ต่างก็มีพื้นฐานมาจากภาวะเศรษฐกิจด้วยกัน นั่นคือมีความสัมพันธ์กับการผลิตที่แตกต่างกัน โดยที่ชนชั้นผู้ฉกประโยชน์เหล่านี้จะพยายามกระทำทุกวิถีทางที่จะรักษาสถานภาพที่เหนือกว่า และจะปกป้องผลประโยชน์ของชนชั้นไว้ ด้วยเหตุนี้ชนชั้นนี้ก็จะสร้างเกราะกำบัง สร้างสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อรักษาอำนาจของตนไว้ สิ่งที่ชนชั้นผู้ฉกประโยชน์สร้างขึ้นมานี้ ก็คือสิ่งที่อยู่ในโครงสร้างส่วนบนของสังคมนั่นเอง

มาร์กซ์เชื่อว่าเมื่อพลังในการผลิตวิวัฒนาการก้าวหน้าไปถึงจุดหนึ่ง ความขัดแย้งภายในสังคมจะเกิดขึ้นอย่างหนัก และจะนำไปสู่การปฏิวัติล้มล้างสังคมแบบเก่า สังคมใหม่ที่สดใสกว่าก็จะเข้ามาเยือน ในการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคมนายทุนก็เช่นกัน มาร์กซ์เชื่อว่าความขัดแย้งระหว่งนายทุนกับกรรมกรหรือชนชั้นผู้ใช้แรงงานจะต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อนายทุนขูดรีดกรรมกรมากเข้า กรรมกรจะอดอยากและ

ว่างงานเพิ่มมากขึ้น ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ขนชั้นกรรมกรเป็นชนชั้นที่ใหญ่ที่สุดในสังคมแต่ไม่มีอำนาจในการซื้อสินค้า เพราะฉะนั้นสินค้าของนายทุนก็จะขายไม่ได้ จนในที่สุดสภาวะดังกล่าวจะนำไปสู่ความสำนึกร่วมกันของกรรมกรว่าพวกเขาเป็นคณาการทำงาน ผลิตสินค้าต่างๆ ด้วยแรงกายแรงใจและเป็นชนชั้นส่วนใหญ่ของสังคม แต่กลับกลายมาเป็นชนชั้นที่ไร้ค่าที่สุด ผู้ที่ไร้รายที่สุดกลับเป็นนายที่ไม่ได้เป็นผู้ผลิตและเป็นชนชั้นส่วนน้อยของสังคม ความสำนึกเช่นนี้ก็จะนำไปสู่การปฏิวัติของกรรมกร นายทุนจะถูกกวาดล้างและกรรมกรจะจัดตั้งรัฐบาลเผด็จการแห่งขนชั้นกรรมกรมาขึ้นแทนที่เพื่อกรรมกรชีพทั้งหมด

ลักษณะเผด็จการนี้ มาร์กซ์อ้างว่าเป็นเผด็จการที่ยุติธรรมและดีกว่าเผด็จการโดยทั่วไป เพราะเป็นเผด็จการที่เข้ามาทำลายล้างหรือไม่ให้มีการกดขี่ขูดรีดเกิดขึ้นในสังคม นั่นคือคือเผด็จการนี้ต้องทำลายต้นตอของการกดขี่ให้ได้ และต้นตอที่มาร์กซ์อ้างถึงก็คือ ขนชั้นผู้ฉกประโยชน์หรือนายทุน นั่นเอง ดังนั้น เมื่อเผด็จการเพื่อคนส่วนใหญ่เข้ามาทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ขนชั้นนายทุนก็จะถูกกวาดล้างไปหมดจากสังคม และสังคมก็จะมีเพียงชนชั้นเดียว คือ ขนชั้นกรรมกรชีพ การกดขี่ข่มเหง การฉกประโยชน์ระหว่างชนชั้นก็จะไม่ปรากฏให้เห็นอีกต่อไป ทุกคนจะอาศัยอยู่ด้วยกันอย่างเสรี และ “ทุกคนจะทำงานตามความสามารถของตน และจะรับตอบแทนตามความต้องการที่จำเป็น” ซึ่งก็คือ “สังคมคอมมิวนิสต์” นั่นเอง

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สังคมคอมมิวนิสต์เป็นสังคมของกรรมกรชีพหรือผู้ใช้แรงงานทั้งหมดโดยที่ทุกคนต้องทำงานอย่างเสรีเพื่อสร้างสรรค์ความก้าวหน้าให้กับสังคมและตนเองตลอดเวลา สรุปได้ว่า มาร์กซ์ได้ตอบคำถามที่ว่า “ใครควรเป็นเจ้าของ” ว่าควรเป็นชนชั้นกรรมกรชีพ ซึ่งเป็นชนชั้นส่วนใหญ่ของสังคม นั่นเอง

แต่เชื่อว่าคำตอบของปรัชญาเมธีกลุ่มสังคมนิยมทุกคนจะเห็นด้วยตามแนวคิดของมาร์กซ์ การนำเสนอแนวคิดเพิ่มเติมเนื้อหาสาระหลักเป็นหลักการของมาร์กซ์ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิวัฒนาการของแนวคิดทางสังคมนิยมขึ้นอย่างต่อเนื่องตามลำดับ

แนวคิดทางสังคมนิยมที่สำคัญสืบเนื่องจากมาร์กซ์คือแนวคิดของนักสังคมนิยมที่ชื่อ นิโคไล เลนิน (1870 – 1924) เลนินได้ศึกษาแนวความคิดของมาร์กซ์อย่างจริงจัง และก็ยอมรับว่าตนเองนั้นได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของมาร์กซ์ แต่ขณะเดียวกัน เลนินได้ศึกษาประวัติศาสตร์การเมือง และได้เข้ามีส่วนร่วมในการปฏิบัติทางการเมืองในรัสเซียซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตนหวังว่าจะเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนั้นด้วย

เลนินพบว่ารัสเซียในขณะนั้นประกอบไปด้วยเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ และเป็น การเกษตรกรรมที่ยังล่าช้ามาก กรรมกรหรือชนชั้นกรรมาชีพก็ยังมีไม่มาก ขาดการ รวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น เลนินจึงคิดว่าสภาพการณ์เช่นนี้การที่จะนำเอา แนวความคิดเรื่องการปฏิวัติของมาร์กซ์มาใช้เพื่อนำรัสเซียไปสู่การปฏิวัติจะสำเร็จได้ต้อง ใช้เวลายาวนาน เพราะฉะนั้นสิ่งที่เลนินคิดก็คือจะทำอย่างไรจึงจะทำให้รัสเซียก้าวไปสู่ สังคมคอมมิวนิสต์ได้อย่างรวดเร็ว จากการวิเคราะห์ของเลนิน รัสเซียขณะนั้นยังอยู่ในยุค ของสังคมศักดินา มีพระเจ้าซาร์เป็นผู้ปกครอง มีบรรดาขุนนาง มีระบบเจ้าขุนมูลนายที่เป็นเจ้าของที่ดิน ซึ่งประกอบเข้าเป็นชนกลุ่มน้อย ส่วนประชาชนยังตกอยู่ในฐานะที่ยากไร้ และถูกขูดรีดข่มเหง ซึ่งถ้าจะรอให้สภาพการณ์ของการปฏิวัตินายทุนเกิดขึ้นเพื่อกำจัด สังคมศักดินา และสร้างสังคมนิยมขึ้นมา ตามวิวัฒนาการของสังคมตามแนวคิดของ มาร์กซ์แล้วนั้น จำเป็นต้องใช้เวลานาน ด้วยเหตุนี้เลนินจึงพยายามใช้วิถีทางของตนเองทำ การรณรงค์ใต้ดิน เรียกร้องให้ชนชั้นนายทุนกรรมาชีพและชาวนาชาวไว้รวมตัวกันทำการ ปฏิวัติล้มล้างรัฐบาลศักดินาภายใต้การนำของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งราชวงศ์โรมานอฟ ได้สำเร็จเมื่อเดือนมีนาคม 1917

จากนั้นเลนินเล็งเห็นว่าเมื่อสังคมนิยมวิวัฒนาการจากสังคมศักดินาเข้าสู่สังคมนายทุนแล้ว จำเป็นต้องจุดไฟปฏิวัติให้ลุกโชนช่วงในดวงใจของกรรมาชีพเพื่อสร้างเสริมให้เกิดการปฏิวัติสังคมนายทุนต่อเนื่อง โดยไม่ต้องอาศัยเวลาการวิวัฒนาการของความ

ขัดแย้งระหว่างชนชั้นตามที่มาร์กซ์ได้อ้างไว้ ตามทัศนะของเลนินซึ่งระบุในงานเขียนชิ้นสำคัญคือ What is to be done (1902) นั้น ผู้ที่มาปลุกไฟแห่งการปฏิวัติให้กับกรรมาชีพให้เกิดความรู้สึกสำนึกในฐานะผู้ถูกกดขี่ คือบรรดานักปฏิวัติอาชีพรื้อหรือปัญญาชนนักปฏิวัติ และสิ่งหนึ่งซึ่งช่วยการดำเนินการของเหล่านักปฏิวัติอาชีพนี้นี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นก็คือ “องค์กรจัดตั้ง”

องค์กรนักปฏิวัติอาชีพ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นประกอบด้วยปัญญาชนที่เลื่อมใสในการปฏิวัติของกรรมาชีพ สามารถอุทิศร่างกาย จิตใจเพื่อการปฏิวัติได้ และจะต้องทำงานเต็มเวลา องค์กรจะต้องมีขนาดเล็ก รับสมาชิกจำนวนจำกัด คำนิ้งถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ นอกจากนี้การบริหารงานภายในองค์กรจะอยู่ในลักษณะที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์” คือสมาชิกองค์กรระดับเดียวกันสามารถวิพากษ์วิจารณ์กันเองได้ ใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ในขณะเดียวกัน ถ้าองค์กรระดับสูงมีมติใดๆ สมาชิกขององค์กรระดับล่างกว่าจะต้องเคารพและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ต่อมาองค์กรนักปฏิวัติอาชีพนี้ได้พัฒนาการเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ในปัจจุบัน จึงอาจจะสรุปได้ว่า แม้เลนินจะยึดหลักของมาร์กซ์ แต่เลนินก็เห็นแตกต่างจากมาร์กซ์ไม่น้อย มาร์กซ์เห็นวชนชั้นกรรมาชีพชนชั้นเดียวเท่านั้นที่จะทำให้การปฏิวัตินายทุนสำเร็จลงได้ และการปฏิวัตินี้จะเกิดขึ้นจากความสำนึกของสมาชิกเองในขณะที่เลนินนั้นจะเห็นด้วยกับมาร์กซ์ที่ว่าสังคมนายทุนจะต้องพินาศโดยมีชนชั้นกรรมาชีพเป็นแกนนำ แต่เลนินก็เชื่อว่ากรรมาชีพต้องมีองค์กรของผู้นำที่สามารถนำพากรรมาชีพจึงจะทำให้การปฏิวัติประสบความสำเร็จได้

สรุปตามทัศนะของเลนินได้ว่า “ผู้ที่ควรเป็นเจ้าของเข้าครอง” ก็คือ ปัญญาชนนักปฏิวัติหรือสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ นั่นเอง

ลองเปลี่ยนมุมมองแนวคิดของนักปรัชญาเมธีในกลุ่มสังคมนิยมซึ่งถูกจัดว่าเป็นแนวความคิดทางการเมืองที่อยู่เ็นซีกซ้ายจัด มาศึกษาแนวความคิดของขวจัดกันบ้าง

และแนวความคิดขว้จัดที่กำลังพูดถึงก็คือ แนวความคิดของลัทธิฟาสซิสต์ นั่นเอง ลัทธิฟาสซิสต์ ได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากปรัชญาการเมืองหลายสำนัก ความต่อเนื่องของเนื้อหาจึงอาจขาดหายไปบ้าง แต่เราจะเจาะลึกเฉพาะในประเด็นที่จะสามารถตอบคำถาม “ใครควรจะเป็นผู้ปกครอง” เท่านั้น อาจกล่าวได้ว่านักปรัชญาทางสังคมการเมืองแต่ละคนต่างมีจุดเริ่มต้นจากรากฐานของแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ในทำนองเดียวกันกับนักปรัชญาฟาสซิสต์ก็มองไปที่ตัวมนุษย์ ว่ามนุษย์ที่เป็นจริง (actual people) นั้นเป็นผู้ที่ปราศจากเหตุผล และมักจะใช้อารมณ์ในการทำกิจกรรมใดๆ

ฉะนั้นมนุษย์เหล่านี้จึงไม่มีทางที่จะค้นพบสัจธรรมแห่งชีวิตได้ด้วยตนเอง และด้วยความประการนี้เอง ชาวฟาสซิสต์จึงให้ความสำคัญกับ “รัฐ” และ “ผู้นำสูงสุด” มาก พวกนี้เชื่อว่ารัฐเป็นสิ่งสูงสุด ซึ่งอาจเปรียบได้เสมือนเป็นพระเจ้าที่อยู่บนพื้นโลก รัฐจึงเป็นกฎหมายสูงสุด เป็นเจตนารมณ์และความดีอันสูงส่ง รัฐจะเป็นตัวถ่ายทอดความดี ความมีเหตุผลและเจตนารมณ์ที่ถูกต้องไปยังประชาชนที่อยู่ในรัฐ ซึ่งเท่ากับว่ารัฐจะช่วยยกฐานะทางจิตใจของคุณให้สูงขึ้น

ประชาชนในรัฐฟาสซิสต์ไม่เพียงแต่ต้องการรัฐเท่านั้น แต่ยังต้องการผู้นำสูงสุดหรือผู้นำวีรบุรุษอีกด้วย ซึ่งผู้นำสูงสุดนี้จะเป็นผู้ที่ใช้อำนาจสูงสุดของรัฐ และเป็นผู้ที่จะนำประชาชนไปสู่แสงสว่างแห่งชีวิต มารีโอ ปาล์มเรี (Mario Palmieri) (1936) นักปรัชญาฟาสซิสต์อิตาลี เขียนไว้ในหนังสือชื่อ The Philosophy of Fascism ว่า

ผู้นำวีรบุรุษเป็นผู้ที่เข้าถึงความรู้ ปัญญาและความรักทั้งปวง เขามองเห็นความจริงของชีวิตที่เรามองไม่เห็นและจะเป็นการเปล่าประโยชน์ที่เราจะค้นพบแสวงหาสัจธรรมแห่งชีวิตด้วยตนเอง ยิ่งเราแสวงหา สัจธรรมนั้นก็จะยิ่งไม่ปรากฏ จะมีก็แต่คนเพียงคนเดียวเท่านั้นที่จะสามารถเปิดเผยสัจธรรมนั้นให้เป็นที่ประจักษ์ได้ เขาก็คือ “ผู้นำวีรบุรุษ”

จึงอาจสรุปได้ว่าผู้นำวีรบุรุษตามทัศนะของฟาสซิสต์จึงเป็นเสมือนตัวแทนแสดงเจตนารมณ์ของความถูกต้อง ซึ่งมีบทบาทปฏิบัติประการหนึ่งของฟาสซิสต์ที่ปรากฏในคัมภีร์ว่า “มุสโสลินีถูกต้องเสมอ”

ฉะนั้นผู้นำวีรบุรุษจึงสมควรที่จะเป็นองค์อธิปัตย์หรือใช้อำนาจรัฐทั้งปวง ทั้งด้านนิติบัญญัติ บริหารบัญญัติและตุลาการบัญญัติ แต่เพียงผู้เดียว ซึ่งเท่ากับว่าผู้นำวีรบุรุษจะมีอำนาจเบ็ดเสร็จทุกสิ่งทุกอย่าง หน้าที่ของประชาชนจึงมีอยู่ประการเดียว นั่นคือ เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำ โดยถือว่าเป็นหน้าที่ หรือเชื่อผู้นำชาติเจริญ”

กล่าวโดยสรุปว่า ลัทธิฟาสซิสต์ ตอบคำถามที่ว่า “ใครควรเป็นผู้ปกครอง” ว่า “ผู้นำสูงสุด หรือ ผู้นำวีรบุรุษ” นั่นเอง

เมื่อได้สำรวจตรวจสอบแนวความคิดของนักปรัชญาการเมืองแต่ละคนแล้ว เรา จะมาตรวจสอบว่า “ผู้ปกครอง” ของไทยเป็นอย่างไร ในอดีตผู้ปกครองจะมีคุณลักษณะแบบเวเบอร์ คือความเป็นผู้นำบารมีและปาล์มเมรี่ ที่ว่าผู้ปกครองคือผู้นำวีรบุรุษ เราจะเห็นผู้ปกครองแบบนี้ในสมัยที่สุโขทัยเป็นศูนย์กลางของสยาม ที่ผู้ปกครองมีลักษณะของ “พ่อขุน” ดังบทความของ สายปาน ปุริวรรณชนะ (2559 หน้า 143) ที่ว่าสุโขทัยเป็น “อาณาจักรในตำนาน” ซึ่งถือกำเนิดจาก “วีรบุรุษ” และ ศรีศักร วัลลิโภดม (2543, หน้า 70) อธิบายว่า...เดิมทีกลุ่มคนไทยถอยร่นมาจากดินแดนจีนมาอยู่ใต้ร่มเงาของอาณาจักรขอม ต่อมาพ่อขุนผาเมืองและพ่อขุนบางกลางหาวขับไล่ขอมปลดแอกคนไทยให้เป็นเอกราช ตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีแห่งแรกของคนไทย โดยมีพ่อขุนบางกลางหาวเป็นปฐมกษัตริย์ทรงพระนามว่า “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” กษัตริย์พระองค์ถัดมาคือ พ่อขุนรามคำแหง มหาราชพระองค์แรกของไทย พ่อขุนรามคำแหงปกครองสุโขทัยด้วยระบอบพ่อปกครองลูก ด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์ทำให้สุโขทัยเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่แผ่อณาเขตครอบคลุมดินแดนใกล้เคียง ทั้งยังอุดมสมบูรณ์ และร่มเย็นเป็นสุข” นัยยะนี้ผู้ปกครองจึงมีลักษณะของผู้ที่มีบารมี มีความกล้าหาญมีความเป็นผู้นำ

ในยุคต่อมาคือสมัยอยุธยา ผู้ปกครองที่นอกจากจะมีความกล้าหาญ มีบารมีแล้ว ยังต้องมีความเป็น “เทวสิทธิ์” ตามแนวคิดของ โพลล็อก (Pollock, F., 1960) โดยลัทธิเทวสิทธิ์อยุธยาได้รับอิทธิพลจากขอม ซึ่งได้รับจากลัทธิพราหมณ์ในอินเดียมาอีกต่อหนึ่ง วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวันและคณะ (2527, หน้า 33) อ้างว่า แนวความคิดเทวราชาทำให้ผู้ปกครองของอยุธยาแตกต่างไปจากสุโขทัย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับประชาชน กล่าวคือ ผู้ปกครอง ต้องมีความเป็นสมมุติเทพ กษัตริย์มีฐานะเหนือประชาชน ประดุจเทพเจ้า พระนามของพระมหากษัตริย์แสดงความเป็นสมมุติเทพ เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1, สมเด็จพระรามาธิบดี ๒ ฯลฯ มีการใช้ราชาศัพท์ที่แสดงสถานะที่แตกต่างกันระหว่างกษัตริย์กับประชาชน นอกจากนี้แล้วผู้ปกครองส่วนมากในสมัยอยุธยามีลักษณะตามแนวความคิดของเฟอร์เรโร ที่ว่าผู้ที่ควรจะมาเป็นผู้ปกครองนั้นควรจะได้รับการยอมรับ ต้องเป็นผู้ที่มีความชอบธรรม อาจจะได้มาจากประเพณี เช่น การสืบต่อสันตติวงศ์ และมาคือาเวลลีที่ว่า รัฐโดยเจ้าผู้ปกครองนั้น ประกอบด้วยรัฐสืบตระกูลจากสายโลหิตของพวกเขา

แต่ประวัติศาสตร์อยุธยาก็ยังมีการชิงอำนาจของผู้ปกครอง โดยผู้ที่คุมอำนาจทางการเมือง โดยเฉพาะตำแหน่ง สมุหพระกลาโหม เช่น กรณีพระเจ้าปราสาททอง ซึ่งเป็นขุนนางในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยากลาโหมสุริยวงศ์ทำการชิงอำนาจจากสมเด็จพระเชษฐาธิราช หรือสมเด็จพระเพทราชาซึ่งเดิมเป็นขุนนางแล้วชิงอำนาจจากสมเด็จพระนารายณ์ การชิงอำนาจโดยสามัญชนจึงต้องการคำอธิบายถึงความเป็นผู้ปกครองที่ไม่ได้สืบสันตติวงศ์ตามลัทธิเทวสิทธิ์ที่จำกัดอำนาจการปกครองไว้ที่พระราชวงศ์และอำนาจที่เป็นของสมมุติเทพเท่านั้น ซึ่งเหตุผลของการอธิบายการยึดอำนาจก็เป็นเรื่องของการที่พระมหากษัตริย์พระองค์เดิมไม่สามารถปกครองไพร่ฟ้าประชาชน หรือประพฤตินั้นไม่เหมาะสม นำพาเภทภัยมาสู่แผ่นดิน เช่น ในกรณีของพระเจ้าปราสาททองที่ว่า “...เจ้าพระยากลาโหมจึงบอกขุนนางว่า "เจ้าแผ่นดินที่เราเป็นกบฏ

แล้วเราจะทำตามรับสั่ง" (พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม), 2553, หน้า 268) และกรณีของพระเพทราชาที่ว่า "...พระเพทราชาลวงพระอนุชาทั้งสองพระองค์ของสมเด็จพระนารายณ์ คือเจ้าฟ้าน้อยและเจ้าฟ้าอภัยทศว่ามีรับสั่งให้เข้าเฝ้า เมื่อทั้งสองพระองค์เสด็จถึงเมืองลพบุรีก็ถูกหลวงสรศักดิ์จับไปสำเร็จโทษที่วัดทราก ส่วนพระปีย์พระราชโอรสบุญธรรมถูกผลักตกจากชานาพระที่นั่งสุทธาสวรรค์แล้วกุมตัวไปสำเร็จโทษ เมื่อสมเด็จพระนารายณ์สวรรคตแล้ว ได้สั่งให้เจ้าพระยาวิชเยนทร์เข้ามาพบเมื่อเจ้าพระยาวิชเยนทร์มาถึงศาลาลูกขุนก็ถูกกุมตัวไปประหารชีวิต เมื่อจัดการบ้านเมืองสงบแล้วจึงเชิญพระบรมศพสมเด็จพระนารายณ์มาประดิษฐานที่พระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ แล้วรับราชาภิเษก ณ พระที่นั่งสรรเพชญปราสาท" ผู้ปกครองนัยยะนี้จึงต้องอธิบายด้วยแนวคิดของมาคิอาเวลลีที่เห็นว่าผู้ปกครองอาจเป็นรัฐใหม่ (จากการยึดอำนาจ) ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมแต่จะใช้หรือไม่ใช้อยู่ที่โอกาส และสิ่งหนึ่งที่เห็นว่าผู้ปกครองคือผู้ที่มาจากความยินยอมพร้อมใจจากประชาชน ซึ่งต้องรวมกรณีของพระเจ้ากรุงธนบุรีและพระพุทธรยอดฟ้าจุฬาโลกไว้ในกรณีเหล่านี้ด้วย

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีลักษณะการสืบทอดความเป็นผู้ปกครองแบบสืบสันตติวงศ์มาโดยตลอด จนหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 สถานะของพระมหากษัตริย์คงมีลักษณะเป็นพระประมุขในฐานะสัญลักษณ์ของประเทศ แต่อำนาจทางการปกครองเปลี่ยนมาเป็นของฝ่ายการเมือง ที่อาจมาได้ทั้งการเลือกตั้งของประชาชน และการยึดอำนาจโดยกองทัพ (ซึ่งมีระยะเวลาครองอำนาจการปกครองมากกว่า) แต่อย่างไรก็ตามลักษณะของการเป็นผู้ปกครอง ก็ยังอยู่ที่ อำนาจ บารมี ความเป็นผู้นำ หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้ปกครองคือผู้ได้รับการยินยอมพร้อมใจจากประชาชน ตามทฤษฎีว่าด้วยการมอบอำนาจให้ผู้ปกครอง หรือเป็นผู้ที่มีอำนาจบารมี แล้วแต่ว่าในแต่ละช่วงเวลา ความคิดของประชาชนในสังคมเป็นเช่นไร และเป็นไปตามหลักการของรูสโซ ที่สร้าง

หลักการ สัญญาประชาคม ที่มีหัวใจสำคัญคือรัฐ (ผู้ปกครอง) เป็นผู้ที่ประชาชนสถาปนาขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการพิทักษ์ชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของเขา

เอกสารอ้างอิง

- นิโคลี มาคิอาเวลลี. (2542). *เจ้าผู้ปกครอง*. แปลโดยสมบัติ จันทรวงศ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ.
- พันจันทนумаต (เจิม). (2553). *พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนумаต (เจิม)*. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- ยวงรัตน์ (พัฒนพงษ์) วิเตล. (2540). “ความล้มเหลวของลัทธิมาร์กซ์ (The Collapse of Marxism)”. ใน เสถียร หอมขจร สุขุม นวลสกุล รุจิรา เตชางกูร และยวงรัตน์ วิเตล. *PS 290 ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม 2*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิภาดา กิตติโกวิท. (2555). *สัญญาประชาคม หลักแห่งสิทธิทางการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทับหนังสือ.
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวันและคณะ. (2527). *ประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2543). *ทัศนะนอกกริต ภูมิศาสตร์-ภูมิลักษณะ ตั้งบ้านแปงเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- สายป่าน บุรีวรรณชนะ. (2559). “อาณาจักรสุโขทัย: การประกอบสร้างประวัติศาสตร์จากตำนานและความเชื่อของคนไทย”. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 35 (1), 143-172.
- สิทธิพันธ์ พุทธหนู. (2555). *สังคมวิทยาการเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสถียร หอมขจร. (2540). “ซัง ซากส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau)”. ใน เสถียร หอมขจร สุขุม นวลสกุล รุจิรา เตชางกูร และยวงรัตน์ วิเตล. *PS 290 ทฤษฎีการเมืองและจริยธรรม 2*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุขุม นวลสกุล และโกศล โรจนพันธ์. (2539). *PS 190 ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณ และสมัยกลาง*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Ferrero, G. (1946). *The Principles of Power: The Great Political Crises of History*. New York: Putnam's.

Lenin, V. I. (2018). *What is to be done?: Burning Questions of Our Movement*. New York: International Publishers.

Palmieri, M. (1936). *The Philosophy of Fascism*. Chicago: The Dante Alighieri Society.

Pollock, F. (1960). *An introduction to the history of politics*. Boston: Beacon.

Simon, Y. R. (1993). *Philosophy of Democratic Government*. Indiana: First University of Notre Dame Press.

Welsh, W. A. (1973). *Studying Politics*. New York: International Thomson Publishing.